

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Hipšra a soudců Mgr. Lenky Krupíčkové a Mgr. Michala Bobka v právní věci žalobce: **R. D.**, zastoupen JUDr. Arnoštem Urbanem, advokátem se sídlem Československé armády 300/22, Hradec Králové, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 1, Praha, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 2. 2021, č. j. 29 Ad 22/2020 - 45,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Odměna ustanoveného zástupce JUDr. Arnošta Urbana **s e u r č u j e** částkou 1 300 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 15. 10. 2020, č. j. MPSV-2020/205344-918, žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce ČR – krajské pobočky v Hradci Králové (dále též „úřad práce“) ze dne 4. 8. 2020, č. j. 54027/2020/HKR. Tímto rozhodnutím úřad práce nepřiznal žalobci dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje spočívajícího v úhradě advokátních služeb poskytovaných ve správním řízení vedeném po zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 10. 2019, č. j. 6 Ads 98/2019 - 44. Úřad práce rozhodoval ve věci podruhé, neboť jeho předchozí rozhodnutí žalovaný zrušil pro nepřezkoumatelnost.

II.

[2] Proti rozhodnutí žalovaného podal žalobce žalobu u Krajského soudu v Hradci Králové (dále též „krajský soud“), který ji v záhlaví uvedeným rozsudkem zamítl. Soud uvedl, že účelem okamžité mimořádné pomoci je poskytnutí nezbytně nutné finanční pomoci k překonání určité mimořádně tíživé sociální situace osoby, která prokazatelně není schopna vzhledem ke svým příjmům a poměrům uhradit určitý nezbytný výdaj. Současně je dávku možné poskytnout jen tehdy, nemůže-li žadatel příslušný výdaj uhradit z jiných zdrojů. Žalobce v žádosti nespecifikoval výpočet požadované částky, ani na co přesně má být poskytnuta. Na informaci, podle jakých ustanovení advokátního tarifu byly služby účtovány, se přitom povinnost mlčenlivosti advokáta neuplatní. Krajský soud dále konstatoval, že sporná dávka není cestou k získání bezplatné právní pomoci. K tomu slouží právní poradenství poskytované zdarma Českou advokátní komorou (dále též „ČAK“) či možnost ustanovení advokáta v soudním řízení. Tímto způsobem lze poskytnout úplnou právní pomoc, o čemž správní orgány žalobce řádně poučily. Z hlediska potřeby dávky je irelevantní, že žalobce musí vyvinout určité administrativní úsilí k získání bezplatné právní pomoci. Podle krajského soudu tedy žalobce nepožadoval předmětnou dávku k úhradě takové elementární potřeby, která by nemohla být zajištěna jinak. Správní orgány při posouzení jeho žádosti správně aplikovaly princip subsidiarity. Krajský soud neshledal žádné pochybení ani v tom, že úřad práce vyzval žalobce k doplnění listin. Bylo totiž namístě, aby žalobce doložil účelnost a výpočet výše požadované částky. Tuto výzvu nelze chápat jako příslib vyhovění žádosti, pakliže bude splněna. Správní orgány rovněž správně posoudily námitku podjatosti jako opožděnou.

III.

[3] Proti uvedenému rozsudku krajského soudu podal žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost z důvodů, které podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále též „s. ř. s.“). Z hlediska věcného vypořádání kasační stížnosti identifikoval Nejvyšší správní soud následující okruhy námitek stěžovatele, které pro přehlednost uspořádal následovně. Stěžovatel namítl nepřezkoumatelnost rozsudku krajského soudu i rozhodnutí správních orgánů. Podle stěžovatele se krajský soud nevypořádal zejména s jeho námitkami týkajícími se výzvy k doplnění listin. Nevysvětlil význam výzvy, co pro stěžovatele znamenala a jak měl na jejím základě postupovat. Stěžovateli není zřejmé, z jakého důvodu nesplnil podmínky výzvy, respektive proč mu nebyla dávka přiznána. Podle jeho názoru nebyly splněny podmínky pro nepřiznání dávky. Z kasační stížnosti vyplývá názor stěžovatele, že výzvou dal úřad práce najevo, že úhrada požadovaných právních služeb podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o pomoci v hmotné nouzi“) je možná, pokud stěžovatel doloží fakturu na zastupování advokátem. Úřad práce měl proto respektovat svou výzvu a po doložení příslušné faktury vyhovět žádosti stěžovatele. Pokud tak neučinil, zneužil správní uvážení. Právě diskreční pravomoc úřadu práce v posuzované věci je problematická, neboť úřední osoby na stěžovatele podaly trestní oznámení pro pomluvu. Přístup správních orgánů

pokračování

ke stěžovateli není objektivní rovněž s ohledem na několik sporů s žalovaným. Námitka podjatosti ve správním řízení byla dle stěžovatele vyřízena chybně a nezákonně. Krajský soud nedostatečně hodnotil jemu známou okolnost, že podjatost vůči dotčeným úředním osobám stěžovatel namítá ve správních řízeních opakovaně a že jsou dány objektivní důvody k vyloučení těchto osob. Krajský soud při posouzení věci dále nesprávně nezohlednil, že stěžovatel je nezaměstnaný, pobírá příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a byl mu pro nemajetnost ustanoven advokát v předchozím řízení vedeném pod sp. zn. 6 Ads 98/2019. Podle stěžovatele měl krajský soud rovněž přihlédnout k náročnosti případu, pro který oprávněně žádal částku 4 719 Kč na zaplacení služeb advokáta. Co se týče alternativních možností získání bezplatných právních služeb, krajský soud přehlédl, že po výzvě úřadu práce k doložení daňového dokladu vystaveného advokátem neměl důvod obracet se na ČAK, ale mohl se obrátit přímo na advokáta. Pokud úřad práce formuloval výzvu nesprávně, nemůže jít toto pochybení k tíži stěžovatele, který se pouze řídil výzvou a poučením. Nadto není správné přenášet náklady řízení, které je vedeno kvůli pochybení správních orgánů, na ČAK či soudy. Stěžovatel odmítl, že byl úřadem práce řádně poučen o dalších alternativách bezplatné právní pomoci a že z faktury advokáta nejsou zřejmé úkony právní služby. Krajský soud podle něj pochybil též tím, že opakoval odůvodnění správních rozhodnutí a odkazoval na ně. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[4] Usnesením ze dne 16. 4. 2021, č. j. 7 Ads 59/2021 - 27, Nejvyšší správní soud vyhověl žádosti stěžovatele a ustanovil mu zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Ustanovený zástupce kasačnímu soudu sdělil, že se seznámil se spisovým materiálem, projednal věc se stěžovatelem, avšak z tohoto jednání nevyplynuly žádné nové informace pro doplnění kasační stížnosti.

IV.

[5] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že řádně vysvětlil důvody, pro které zamítl žádost stěžovatele. Jím požadovaný výdaj nelze považovat za nezbytný, neboť stěžovatel má možnost využít bezplatného právního zastoupení. Této si je vědom, neboť ji v jiných řízeních využil. Námitka podjatosti úředních osob byla posouzena v souladu s judikaturou jako pozdě uplatněná. Přesto se jí úřad práce zabýval i z věcného hlediska a nezjistil u úředních osob poměr k věci či osobě stěžovatele, který by zakládal pochybnosti o jejich nepodjatosti. Žalovaný navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

V.

[6] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] S ohledem na to, jakým způsobem je kasační stížnost formulována, považuje Nejvyšší správní soud za nezbytné před jejím vypořádáním uvést, že řízení ve správním soudnictví, včetně řízení o kasační stížnosti, je ovládáno dispoziční zásadou. S výjimkami uvedenými v § 109 odst. 4 věty za středníkem s. ř. s. je Nejvyšší správní soud vázán důvody uvedenými v kasační stížnosti, a proto obsah stížnostních bodů a kvalita jejich odůvodnění do značné míry předurčují obsah rozhodnutí kasačního soudu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 6. 2005, č. j. 7 Afs 104/2004 - 54). Rozsudek krajského soudu je tedy přezkoumáván v intencích kasačních námitek, se zřetelem k důvodům obsaženým v § 103 odst. 1 s. ř. s. Nelze rovněž odhlédnout od toho, že stěžovateli byl pro řízení před Nejvyšším správním soudem za účelem ochrany jeho práv ustanoven zástupce z řad advokátů. Ustanovení advokáta není samoučelné. Jak uvedl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 31. 8. 2021, č. j. 2 Afs 276/2020 - 79, „[v] kasačním řízení je stanoveno povinné zastoupení advokátem především proto, aby byly kasační stížnosti sepsány právním profesionálem a byly argumentačně na úrovni (viz usnesení NSS ze dne 30. 6. 2020, č. j. 10 As 181/2019 - 63), tj. aby obsahovaly kvalifikovanou polemiku s argumentací krajského soudu.“ Stěžovateli tedy byla poskytnuta kvalifikovaná právní pomoc profesionála, ve spolupráci s nímž mohl svou kasační argumentaci odpovídajícím způsobem upřesnit či doplnit. Toho stěžovatel nevyužil. Jím podaná kasační stížnost je poměrně nepřehledná, těžko uchopitelná, zhusta obsahuje pouze obecné fráze a do značné míry se míjí s rozhodovacími důvody krajského soudu, nesměruje tedy relevantně proti úvahám krajského soudu.

[9] Ačkoliv je stěžovatel přesvědčen o opaku, napadený rozsudek krajského soudu netrpí nepřezkoumatelností. Z jeho odůvodnění je zcela zřejmé, z jakého skutkového stavu krajský soud vyšel, jak vyhodnotil pro věc rozhodné skutkové okolnosti a jak je následně právně posoudil. Rozsudek je řádně odůvodněn a je plně srozumitelný. Z rozsudku vyplývají důvody, které krajský soud vedly k zamítnutí žaloby. Krajský soud se adekvátně vyjádřil i k námitkám týkajícím se výzvy vydané úřadem práce a jejího smyslu. Srozumitelně stěžovateli vysvětlil, že si obsah této výzvy mylně interpretuje. Uvedl, že úřad práce touto výzvou pouze shromažďoval podklady rozhodnutí tak, aby mohl rozhodnout ve věci, neboť stěžovatel v žádosti nijak blíže nespecifikoval, proč požaduje právě částku 34 100 Kč a na jaké advokátní služby má být tato částka vynaložena. Právě proto úřad práce vyzval stěžovatele k doplnění listin. Nijak však neavizoval, jak ve věci rozhodne. Není rovněž pravdou, že by krajský soud pouze mechanicky přebíral a opakoval závěry správních orgánů. Krajský soud vůbec neodkazoval na odůvodnění rozhodnutí správních orgánů. Naopak vlastními slovy, přehledně a zároveň stručně vysvětlil, proč nebylo namíste žádosti stěžovatele o poskytnutí dávky mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje vyhovět. Příhodný je i jeho odkaz na rozsudek ze dne 10. 11. 2020, č. j. 29 Ad 18/2019 - 51, ve kterém se krajský soud zabýval obdobnou věcí týchž účastníků. Nepřezkoumatelnost pak není dána ani tím, že krajský soud nereagoval na každou dílčí výhradu stěžovatele vůči rozhodnutí správních orgánů, zvláště pak s ohledem na to, že řada z nich má spíše povahu obecných komentářů ke kvalitě práce správních orgánů a formulacím, které v rozhodnutích užíly. Nutno připomenout, že podle konstantní judikatury není povinností správního soudu reagovat na každý dílčí argument uplatněný v podání a ten obsáhle vyvrátit; úkolem soudu je uchopit obsah a smysl argumentace a vypořádat se s ní (podpůrně srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 201/04, I. ÚS 729/2000, I. ÚS 116/05, IV. ÚS 787/06, III. ÚS 989/08,

pokračování

III. ÚS 961/09, IV. ÚS 919/14). Např. v nálezu ze dne 12. 2. 2009 vydaném pod sp. zn. III. ÚS 989/08 Ústavní soud uvedl, že: „*Není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná*“ (srov. také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 3. 2015, č. j. 9 As 221/2014 - 43). Krajský soud přesně tímto způsobem postupoval. S ohledem na formulaci žaloby se ostatně jedná pravděpodobně o jediný možný způsob, jak přehledně a srozumitelně vypořádat žalobní argumentaci, kterou stěžovatel formuloval obdobným způsobem jako kasační stížnost. Námitky poukazující na nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku proto neshledal Nejvyšší správní soud důvodnými.

[10] Jak bylo uvedeno výše, jádrem kasační stížnosti je námitka, že byla nesprávně vypořádána žalobní argumentace týkající se výzvy úřadu práce. Stěžovatel v žalobě ani v kasační stížnosti neoznačil konkrétní výzvu, k níž vztahuje své námitky. Z kontextu je však zřejmé, že se jednalo o výzvu k doplnění a doložení údajů ze dne 21. 11. 2019, č. j. 91627/2019/HKR, potažmo o výzvu uvedenou v protokolu o ústním jednání ze dne 4. 12. 2019, č. j. 95153/2019/HKR. Stěžovatel se domnívá, že mu touto výzvou bylo uloženo vyhledat právní pomoc advokáta a doložit výši nákladů za jeho služby. Jelikož se jí řádně řídil, vyhledal pomoc advokáta a doložil fakturu za jím poskytnuté služby, nerozumí tomu, proč mu úřad práce následně nepřiznal dávku mimořádné okamžité pomoci na úhradu tohoto nezbytného jednorázového výdaje. Pokud byl vyzván k doložení faktury, měl úřad práce jeho žádosti po splnění výzvy vyhovět. V opačném případě nebylo důvodu, aby jej úřad práce vůbec vyzýval k doložení faktury. Stěžovateli nebylo řádně vysvětleno, proč jeho reakce na výzvu nebyla hodnocena jako dostatečná a správná.

[11] Podle § 36 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi má nárok na mimořádnou okamžitou pomoc osoba uvedená v § 2 odst. 3 až 6 téhož zákona. V případě stěžovatele je relevantní § 2 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle kterého *za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu*.

[12] Podle § 45 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též „správní řád“ platí, že [n]emá-li žádost předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, pomůže správní orgán žadateli nedostatky odstranit na místě nebo jej vyzve k jejich odstranění, poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu a poučí jej o následcích neodstranění nedostatků v této lhůtě; současně může řízení přerušit (§ 64).

[13] Z právní úpravy vyplývá, že jednou z podmínek pro přiznání sporné dávky je nezbytnost jednorázového výdaje, o jehož úhradu žadatel úřad práce žádá. Aby mohl úřad práce posoudit splnění této podmínky, potřebuje nepochybně zjistit skutkový stav věci alespoň do té míry, že bude zřejmé, na úhradu jakých konkrétních věcí či služeb žadatel

předmětnou dávku požaduje. Pokud tyto skutečnosti nebudou dostatečně jasné již z podané žádosti, je namístě, aby úřad práce vyzval žadatele v souladu § 45 odst. 2 správního řádu k odstranění nedostatků žádosti, a pokusil se tímto způsobem obstarat další relevantní informace od žadatele, který je podle § 49 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi povinen prokazatelně osvědčit *skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu*.

[14] V posuzované věci stěžovatel podal dne 18. 11. 2019 žádost o mimořádnou okamžitou pomoc ve formě dávky na úhradu nezbytného jednorázového výdaje. Uvedl, že předpokládaná výše pomoci činí 34 100 Kč a jako životní situaci označil „*soudní spory s MPSV (ÚP HK)*“. Doplnil, že po zrušujícím rozsudku č. j. 6 Ads 98/2019 - 44 bude v dané věci probíhat další řízení, a proto žádá o přiznání pomoci k zaplacení advokáta v tomto řízení, neboť pro složitost řízení je zastoupení advokátem nezbytné. K výši dávky uvedl, že v dané věci bude nezbytné provádět nějaké úkony a dále je podáno dalších pět žalob proti MPSV (ÚP HK). Úřad práce reagoval na tuto žádost vydáním výzvy ze dne 21. 11. 2019, v níž stěžovatele vyzval, aby prokázal své příjmy a majetkové poměry a také aby předložil „*doklad o výši nákladů na služby advokáta*“. Dne 4. 12. 2019 byla na úřadu práce projednávána žádost stěžovatele. V protokolu úřad práce konstatoval, že „*žadatel nedoložil doklad o výši nákladů na služby advokáta (faktura, zálohová faktura). Doklad žadatel doloží do 16. 12. 2019. V případě nedoložení dokladu bude poslána výzva k doložení dokladu.*“

[15] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s hodnocením krajského soudu, že úřad práce oběma výzvami usiloval pouze o získání bližších informací o tom, na úhradu jakých konkrétních služeb stěžovatel předmětnou dávku požaduje. Tímto krokem jasně směřoval k objasnění skutkového stavu tak, aby vůbec mohl žádost o dávku mimořádné okamžité pomoci řádně posoudit. Ostatně výzvu ze dne 21. 11. 2019 vydal právě podle § 45 odst. 2 správního řádu. Žádost stěžovatele totiž byla poměrně nejasná. Na jednu stranu obsahovala přesné vyčíslení požadované částky (34 100 Kč), z čehož mohl úřad práce usuzovat na to, že stěžovatel má již k dispozici nějaký závazný „*položkový rozpočet*“ v podobě (zálohové) faktury či cenové nabídky. Na stranu druhou však žádost navzdory přesnému vyčíslení výše dávky nijak srozumitelně neobjasňovala, za jaké konkrétní služby má být tato částka vynaložena a nebylo z ní ani jasné, zda tyto služby již byly či teprve budou poskytnuty. Stěžovatel totiž uváděl stran předmětu služeb rozporné údaje. V samotné žádosti tvrdil, že se jedná o úhradu soudních sporů s žalovaným, přičemž v příloze zmiňoval soudní spor, který byl krátce před podáním žádosti ukončen zrušujícím rozsudkem č. j. 6 Ads 98/2019 - 44. Současně v příloze odkazoval na nutnost zastupování v pokračujícím správním řízení, které bylo po vydání tohoto zrušujícího rozsudku znovu zahájeno a na to, že „*bude nezbytné provádět nějaké úkony*“. Zmínil však rovněž, že je s žalovaným vedeno pět dalších soudních řízení. Obsah jeho žádosti nelze hodnotit jinak než jako nesrozumitelný. Za dané situace bylo zcela logické a správné, že se úřad práce snažil obsah žádosti vyjasnit a vydal za tímto účelem předmětné výzvy, byť si lze zcela jistě představit podrobnější vysvětlení účelu výzvy.

[16] Stěžovatelova interpretace obsahu výzev nemůže obstát. Z požadavku na předložení dokladů o výši nákladů na advokáta (která byla v žádosti přesně vyčíslena) opravdu nelze usuzovat na to, že při jeho formálním splnění (doložení požadovaných listin) úřad práce žádosti o dávku vyhoví. Už vůbec z něj pak nelze dovozovat, že by snad úřad práce

pokračování

stěžovatele tímto požadavkem instruoval, aby si nějakého advokáta sehnal a jeho služeb rovnou využil s tím, že mu budou úřadem práce uhrazeny. Stěžovatel obsah výzev a jejich význam značně zkresluje. Po stěžovateli nebylo požadováno nic více, než aby ozřejmil a doložil údaje, které uvedl v žádosti. Pokud pak stěžovatel při jejím podání nevycházel z žádných reálných údajů a předpokládanou výši jednorázového výdaje sám odhadl, pak by byl logický postup, aby požádal osloveného advokáta o vystavení cenové nabídky či zálohové faktury a využití právních služeb zvážil až poté, co bude rozhodnuto o jeho žádosti.

[17] Po vyjasnění skutkového stavu následovalo věcné posouzení žádosti, po němž správní orgány stěžovateli srozumitelně sdělily, že nelze poskytnout dávku okamžité mimořádné pomoci na úhradu požadovaného výdaje, neboť se nejedná o výdaj nezbytný, který by nebylo možno hradit z jiného zdroje (viz strana 4 rozhodnutí úřadu práce a strana 8 rozhodnutí žalovaného). Nelze tedy přisvědčit námitce, že se stěžovatel nedozvěděl důvody, pro které mu nebyla dávka přiznána. Důvody, pro které stěžovatel nesplnil podmínky pro přiznání sporné dávky, následně podrobně rozebral krajský soud. S jeho argumentací se přitom Nejvyšší správní soud ztotožňuje. Jak bylo uvedeno výše, jednou z podmínek pro přiznání dávky mimořádné okamžité pomoci je nezbytnost výdaje, jehož úhrada je požadována. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu lze dávku mimořádné okamžité pomoci poskytnout jen v situaci, kdy požadovaný výdaj nelze uhradit z jiných zdrojů (viz rozsudky ze dne 20. 11. 2013, č. j. 3 Ads 7/2013 - 31; či ze dne 16. 10. 2017, č. j. 6 Ads 288/2017 - 27). Krajský soud vhodně zmínil rovněž rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2011, č. j. 4 Ads 48/2011 - 125, ve kterém bylo posuzováno nepřiznání dávky mimořádné okamžité pomoci na proplacení kolků spojených s právními úkony u Obvodního soudu pro Prahu 4. Kasační soud v něm vyslovil, že *„účelem zákona o pomoci v hmotné nouzi není úhrada nákladů soudních řízení (byť nemajetných účastníků), ale předmětem a účelem tohoto zákona je především poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi (především z důvodů zcela mimořádných), prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi. Jak vyplývá z výše citovaných ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, mimořádná okamžitá pomoc ve smyslu tohoto zákona řeší především náhlé a nepředvídatelné negativní životní situace, se kterými se není fyzická osoba s ohledem na svoje majetkové poměry schopna vypořádat. Úhrada soudních kolků však takovýto důvod nepředstavuje.“* Doplnil, že k ochraně nemajetných osob v dané situaci slouží jiný právní institut, a to osvobození od soudních poplatků. S ohledem na uvedené nelze než přisvědčit správním orgánům, že úhrada služeb advokáta spočívajících v zastupování ve správním řízení svým charakterem nepředstavuje nezbytný jednorázový výdaj ve smyslu § 2 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť se nejedná o základní životní potřebu, kterou by obecně nebylo možno uspokojit jiným způsobem. Správní orgány a krajský soud poukázaly zejména na novou úpravu bezplatné právní pomoci od 1. 7. 2018, kterou poskytuje ČAK.

[18] S ohledem na výše uvedené je nadbytečné zabývat se podrobněji polemikou stěžovatele, v níž si klade otázku, jak tedy měl na výzvu reagovat, aby dostal požadavkům úřadu práce a ten jeho žádosti vyhověl. Je totiž založena na mylném přesvědčení stěžovatele, že byl vyzván k využití služeb advokáta (viz výše).

[19] K poukazu stěžovatele na slovo *zejména* uvedené v § 2 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, Nejvyšší správní soud uvádí, že uvedené slovo značí demonstrativnost zde obsaženého výčtu. Pro posuzování tzv. dalších (výslovně neuvedených) položek demonstrativních výčtů pak platí výkladové pravidlo *eiusdem generis*, tj. „stejného druhu“. Případné další položky subsumované pod dané ustanovení musí významově odpovídat položkám, které jsou v demonstrativním výčtu výslovně uvedeny (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 8. 2011, č. j. 2 Afs 12/2011 - 98). V napadeném rozsudku přitom krajský soud srozumitelně vysvětlil, proč sporné právní služby do aplikačního rámce tohoto ustanovení nespadají.

[20] S předmětem sporu se mívá námitka stěžovatele, že krajský soud chybně hodnotil jeho osobu a nezvážil, že pobírá příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Krajský soud osobu stěžovatele a jeho majetkové poměry vůbec nehodnotil, neboť to nebylo pro posouzení věci nijak podstatné. Žádost stěžovatele nebyla zamítnuta proto, že by neprokázal nedostatek příjmů či jiných prostředků, ale pro povahu výdaje, o jehož úhradu prostřednictvím dávky mimořádné okamžité pomoci žádal (viz výše).

[21] Pro posouzení věci je taktéž nerozhodné, zda je spravedlivé, aby ČAK nesl náklady na právní zastoupení stěžovatele ve správním řízení, které pokračuje z důvodu pochybení správních orgánů v předchozím řízení. Poskytování bezplatné právní pomoci je ze zákona zajišťováno tímto způsobem a je jen na úvaze stěžovatele, zda jej využije. Pokud hodlá získat bezplatnou právní pomoc, je nezbytné využít zákonné instituty sloužící k tomuto účelu. Dávka mimořádné okamžité pomoci takovým institutem není.

[22] Co se týče námítky stěžovatele, že nebyl řádně poučen o alternativních možnostech, jak získat bezplatnou právní pomoc, lze odkázat na protokol o ústním jednání ze dne 7. 1. 2020, č. j. 1097/2020/HKR. Dle jeho obsahu byl stěžovatel informován, že „*pro poskytnutí mimořádné okamžité pomoci je třeba, aby výdaj, který má být uhrazen, byl nezbytný. To znamená, že je naprosto nevyhnutelné jej uhradit, neboť je nutný pro zajištění základních životních potřeb žadatele, pro jeho sociální integraci, případně pro splnění jeho povinností daných zákonem.*“ Úřad práce stěžovatele dále výslovně upozornil, že „*ministerstvo spravedlnosti od 1. 7. 2018 doplnilo bezplatnou právní pomoc tam, kde nebyla poskytována. Osoba v hmotné nouzi se může obrátit na českou advokátní komoru s žádostí o určení advokáta k poskytnutí právní porady nebo k poskytnutí právní služby dle zákona o advokacii.*“ Při uvedeném ústním jednání se tedy stěžovateli dostalo dostatečného poučení. Krom toho je z vlastních vyjádření stěžovatele zřejmé, že si byl alternativních možností právní pomoci zjevně vědom, nicméně se cíleně rozhodl je nevyužít. Nutno dodat, že úřad práce nemůže žadatele předem obecně poučovat o všech myslitelných skutečnostech relevantních pro rozhodnutí o žádosti (srov. přiměřeně výše zmíněný rozsudek č. j. 3 Ads 84/2012 - 48). Takové kazuistické poučení by bylo nerealizovatelné. Úřad práce si v době vydání výzvy nemohl být vědom, jaké konkrétní služby stěžovatel bude požadovat uhradit, a zda budou s to splnit podmínky § 2 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi či nikoliv. V jeho postupu v otázce poučení proto nelze spatřovat pochybení.

[23] Rovněž námitky poukazující na neobjektivitu oprávněných úředních osob se mívá s důvodem, proč nebylo k námitce podjatosti přihlášeno. Stěžovatel namítá, že nebyla

pokračování

hodnocena všechna relevantní fakta. Ta ovšem ani hodnocena být nemohla, neboť námitka podjatosti byla vyhodnocena jako opožděná. Závěr o opožděnosti této námítky přitom stěžovatel žádným relevantním způsobem nezpochybnil. To, že stěžovatel obdobnou námitku uplatnil opakovaně v jiných řízeních před úřadem práce, není pro posouzení věci relevantní.

[24] Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). Ve věci rozhodl v souladu s § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání.

[25] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 větu první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť rozhodoval ve věci dávek státní sociální podpory [§ 60 odst. 2 s. ř. s.].

[26] Usnesením ze dne 16. 4. 2021, č. j. 7 Ads 59/2021 - 27, byl stěžovateli ustanoven zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Ustanovenému zástupci stěžovatele Nejvyšší správní soud přiznal odměnu za jeden úkon právní služby - první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem [§ 11 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále též „advokátní tarif“)] v celkové výši 1 000 Kč (§ 9 odst. 2 a § 7 bod 3. advokátního tarifu), k čemuž náleží náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Celkem tedy odměna ustanoveného zástupce činí částku ve výši 1 300 Kč. Tato částka mu bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. července 2022

Mgr. David Hipšr
předseda senátu